

Fura figurák

Csató József műveiről

*Volt egy brillós, a csuszbugó
Gimbelt és gált távlemben,
Minden mimicre purrogó,
Mómája ingibe.
Lewis Carroll: Szajkóhukky*

Csató József festményeit nézve az első kérdés talán az, hogy absztrakt vagy figurális munkaként közelítsen-e a szemlélő a művekhez. Talán az előbbi felé terel az, hogy kifejezetten nehéz megnevezni a képeken szereplő dolgokat; a művekre inkább rámutatni tudunk (ez-az, mondjuk, hogy helyettesíthessük a mozdulatot) és a képtér, vagyis az ábrázolt viszonyrendszere helyett inkább a kép mint tárgy koordináta-rendszerében helyezük el őket (jobbaldalt felül, alul), hogy valamilyen módon meg tudjuk nevezni az egyes elemeket. Ezekbe kapaszkodhatunk aztán az értelmezés során: lábak (mint a *Nem várt reakción* vagy a *Közelebben*), kezek (*A leopárd csókja*) szemek (*Szülői titkok*, *Képernyőkkel aludni*) mint részletek segítenek a kompozíció egészének a megértésében. Az *Ontológia II.* mirói absztraktságát a jobbaldalt alul néző macskafej segíti – ha megérteni nem is, de – elhelyezni a figurális értelmezési tartományban. Ahogy a szemlélő ki tudja mondani a részleteket, lassan lesznek szavai az egészre is.

Az *Egyszerű terveken* mintha egy figura könyökölné, az etruszk síremlékeket idézné tartása és arányai, de sem fejét, sem derekát, csípőjét nem tudjuk beazonosítani. A lábai – vagy inkább a baloldalt középen található csíkos ívek – és a háttér egyértelműen kitér ebből az értelmezésből, formai jelentésüket kizárólag abból az előzetes feltételezésből nyerik, hogy tényleg emberi alakot látunk, aki/ami tényleg köthető valamilyen módon a mediterrán világhoz.

A művek így a kategóriákban gondolkodó, geometriai tisztaságra törekvő szemlélőt a wittgensteini tétel újragondolására készítetik: „Amit nem tudunk elgondolni, azt nem tudjuk gondolni; tehát nem tudjuk mondani sem azt, amit nem tudunk elgondolni.” Az egyes elemek megnevezése, azaz a megértés egyben birtokbavétel is: a saját értelmezési keretek ráerőszakolása a vizuális élményre. Mihez tudunk kezdeni azzal, ha a *Reggeli Csodán* megnevezzük a szemeket, felismerjük a napot és azonosítunk egy fát? A dolgok nevének kimondásával a vizuális élmény egyszerre növekszik és veszít; megneveztünk valamit, de ki is zártuk az ezzel ellentétes élményeket. Ez pedig veszteség, hiszen a felület folyamatosan ugrál a felismerés és a tiszta absztrakció között: néhol még azt is megengedi, hogy egyes formák a kép olvasási irányának változásával másfajta értelmet nyerjenek. Csató József könyvében a műveit egy saját fejében létező kerthez hasonlítja: és ahogy egy

kertnek sincs az időben állandó, csak pillanatnyi állapota, hiszen minden a folyamatos növekedés és változás állapotában van, úgy ezeket a képeket is inkább ennek alapján kellene megértenünk: egy növekedésben lévő, folyamatosan változó világ lenyomataiként.

Gárdonyi László

60

Csató József: Padlás